

ACC. N.R. M. 12595: 1-12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Bengt-Arne-Persson, Dagstorp
Härad: Torna Berättare: Johan Ljunggren, Teshomatorp
Socken: Laskalänga Berättarens yrke: f. d. kyrkorådsm.
Uppteckningsår: 1952 Född år i Laskalänga

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-12.
Pingstgills. s. 7-8.
Göingar. s. 12.

LuF 73.

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 12595:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygden.

1.

De äldsta gårdarna i Lackalänga by är Per Perssons, Ingvarssons och Valter Pålssons. Per Perssons boningslänga är byggd 1870. Nu. ägarens far uppförde stalllängan, och logen byggdes 1823. Stallbyggnaden delvis ombyggd 1890 och 1911. Ingvarssons eller f.d. Elma Larssons gård vet jag ej hur gammal den är. Valter Pålssons gård är 125 år och en byggmästare, som vi kallade Nils Måns skall ha byggt den. Denna gård ingick fordom tillsammans med tre andra i en gård, nr. 22-23.

På samma sida som ätتهögen (vid elverket) låg i min barndom fyra hus, och där bodde en skräddare, en skomakare, en taktäckare vid namn Lund, samt en arbetare, som hette Nils Pålsson

Den ätتهög, som ligger invid Solbacken, kallas Bys Hög.

Fiske. Det var en del från Ljunggen, som fiskade, och gubbarna där sa alltid, att de "dro o". De hade även kastgarnsfiske.

Vaktepåg. Under åren 1883-89 var jag vaktepåg på en av de gårdar, som Schmitz nu har. Jag hade en ringastav. Min lön var

en omgång kläder, nyvävda, men oftast fick jag använda. Det var omsydda kläder, som bondepojkarna vuxit ifrån. Så fick jag en skjorta, strumpor och träskor, vad jag slet under tiden jag vaktade. Inga kontanter.

De, som främst gick till Lomma och arbetade, var två, som hette Kristen Larsson och så Jonas Pålsson (Anna Jonassons far) De äldsta husen på Ljungen är Jöns Anderssons och Anna Jonassons.

Husmännen arbetade på gårdarna. De hade vanligen en liten jordbit, på vilken de sådde säd. På en gård arbetade Jon Truedsson. När han skulle köpa utsäde, så fick han en struken skäppa, men när han om hösten skulle hjälpa samma bonde och vid solnedgången gick hem, så sa bonden åt honom, att det var för tidigt. Då svarade Jon: "Strågen skeppa, strågen dag." Man arbetade alltid till långt ut på kvällarna, när det var höst. Jag minns. att man ibland kunde ha lyktor på logen, när man åkte in säd.

Skräddare. Han hette på 1880-90-talet Nils Kerstinson. På 80-talet gick han omkring i byn och gjorde sitt syarbete på gårdarna. Han tog fem kronor, för att han sydde en kostym. En annan, som sydde på gårdarna, var Lars Olsson på nr. 7

Nattvakt i Lackalänga. Han skulle blåsa i byahornet. Den äldste

ACC. N:R M. 12595:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nattvakten jag minns var en soldat vid namn Cato, som bodde vid smedjan. Sedan blev det Anders Kerstinsson, fjärdingsmannen, och med honom upphörde det hela.

3.

Handelsbod fanns till en början i Lackalänga smedja, och den innehades av en man, som hette Celander. Han flyttade senare till Råby. Jöns Berglin hade sedan handel i ett hus intill smedjan. Celander hade en dotter, som hade affär i Furulund. I Furulund var det Elna Persson, som hade den första affären (hon var syster till Arvid Arvidsson). I Stävie var det först Hans Isaksson på nr. 3, som hade affär, därefter Nils Nilsson på nr. 11. Anders Göransson i Stävie hade också en liten affär.

Åldermannagille hölls vid Mårtensdatid. Man samlades hos åldermannen. Han skrev ut order till åboarna, och på den stod i vilken ordning denskulle komma - eller rättare gå. Orderna stannade alltid på nr. 20, Viken. Jag minns hur man fick springa med den där orden.

Lackalänga allmänning ligger dels vid Kävlinge bro, där nu bensinstationen ligger, dels vid Högsmölla. I skogen hade åboarna var sina sträckor att hålla i ordning, och dessa synades liksom gärdesgårdarna vid byastämma.

ACC. N:R M. 12595:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På 90-talet fanns i Lackalänga en hundramannafören., vilken senare uppgick i de centrala sjukkassorna.

Märgling. Här i L-a finns många märgelgravar. Det var före min tid, men jag minns, att man sa att det lönade sig knappast, då man bara fick 1-2 öre pr kärra, och det var tungt att bryta upp.

Den första självbindare jag såg, det var 1893, och det var en ator nyhet, som alla skulle se på. Ångtröska hade man på Elma Larssons ställe. Senare in på 1900-talet, så fick de ju långhalmströskor, men på en del gårdar tröskade man fortfarande med plejel. Från den tiden minns jag en soldat, som hette Alfons. Han tröskade en gång hos Mårten Perssons, och då skulle han få var 28 tunna råg, men han tyckte, det var för litet, så han sa: " jag ska minst ha var 30 tunna , om det ska löna sig." Det var ju mindre.

Om vintern sattt gamla gummor och snodde band till skörden. De var av både hö och halm. Ibland högg man lite av rågstycket grönt, och som man sedan använde som band. De blev mycket starka, när de blev snodda.

När järnvägsbygget påbörjades 1885 (öppnades 1886) blev det

till en början ofta slagsmål mellan drängarna och rallarna.

Postkvinnan, som gick till Lund hette Marna Per Måns. Den enda tidning, som man läste, var Folkets tidning. När jag tjänade i Schmitzgården, så minns jag, att de även hade Fäderneslandet, men de var de enda, som hade den tidningen, vad jag kan komma ihåg. Annars så var det ju bibeln och psalmboken. Arndts skattkammare hade en del familjer.

Gästgiveri. Bönderna hade en viss hållskjutsskyldighet, och så fort hållkarlen kom, så skulle allt vara redo. Den 1 nov 1889 upphörde gästgiveriet i Kävlinge.

Emigration. De första reste 1883, men inga familjer gav sig iväg. En man, som hette Nordin, var där i två omgångar. I allmänhet klarade de sig dåligt.

Spåntak började man med på 1880-talet. På kyrkan låg spåntak till 1889, därefter plåt, som har legat där alltsedan dess.

I ena hörnet av logen grävde man ner ett hästhuvud. Det skulle man göra för att man skulle få bättre klang, när man tröskade med plejel. Detta gjorde man allmänt på gårdarna. Varför just hästhuvud. Jo, naturligtvis därför, att det var det största

ACC. N:R M. 12595:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bland husdjuren.

Rumsinteriör. Öppen spis och sättugn. Stor bakugn med både grissla och raka. Möblerna, som bysnickaren gjorde: säng, soffa, hyllor, bänkar. Mellan kammardörrarna stod en dalaklocka. Ovanför bordsändsbänken var en klädsel (borännsklässeln) vanl. med fyra speglar, målade med blommor. Där var på en mittbräda ägarens och hans hustrus namn påmålade. Bordet var för det mesta av trä, men på en del gårdar fanns det även stenskivor. Man åt på lertallrikar, och soppa åts ur en skål gemensamt. Var och en hade sin fällkniv. Detta bruk höll i sig länge, och på P.P:s gård söp alla ur ett fat ända tills 1918.

Matordning. Först fick man lite kaffe kl. 6 på morgonen. Därefter första målet mellan kl. 6 och halv 7, bestående av sill o potatis, flottamad, drickablanning o bröd. Vid niotiden om sommaren van- kades lillemiddag med smörgås, ost, korv, ibland snaps. Klockan 12 var det middag och då kunde rätterna variera, vanl. någon soppa. Kl. 14 fick vi en bar kopp kaffe. Kl. 16 blev det meaftan med äggakaga, fläsk, kanske potatis och smörgås. Kl. halv 8 -8, ibland senare, var det kvällsmat, som bestod vanl. av gröt, bröd och drickablanning eller kanske ibland någon färsk soppa. Duk på bordet hade man särskilt vid ett tillfälle, och det var, när man höstade råg. Det kallades "storedar".

6.

ACC. N:R M. 12595:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bordsskick. Tjänsteflickorna fick alltid stå och äta, ty om det fattades något, så skulle de alltid springa efter det.

Kärna smör gjorde man ända tills mejerierna kom, men sen blev det tvärt slut.

Betalning i natura förekom ända in på 80-talet. Jag minns en piga, som fick bara lin och potatis i natura. Inga kontanter.

Nödår 1868. Säden blev så kort, att man måste räfsa ihop den, men trots detta blev kärnen inte så dålig. Man sade allmänt, att säden var så dryg att fodra med det året.

Begravningsmiddagar. Det var för 20 år sedan, som man började förlägga begravningsmiddagarna utanför hemmet, till hotell o.d.

Sångförening vet jag, att det funnits i Lackalänga, Men den upplöstes ganska snart. Förr i tiden sjöng man alltid för att det skulle gå bra med arbetet.

Pingstgille. Jag var med om det sista, som de hade i Lackalänga år 1880 hos Jöns Persson. Den siste april gick man omkring och tiggde. Man var två och två om varje korg - i en hade man bara

ACC. N:R M.12595:8.

brännvin, en för höns, en för ägg, en för pengar. Så hade man musik i tätten, och en talesman, som sa:

(ej fullständigt återgiven)

Käraste mor och far
giv oss lite var
vad ni har.

Vi är så nöjda med vad vi får
vi tackar när vi går.

Giv oss lite på vår flaska
så blir vi så raska.

Giv oss lite i vår pung
så blir den så tung

Giv oss äggakaga och pannemat
och hönor uppå fat.

När korgarna så blev fulla gick man till gillesgården och tömde dem. Nästan varje år hade man gille. Pingstaftaon började man så festen. Man dansade kring majstång på gården och i inkörsporten var en äreport rest. På pingstdagen skulle alla deltagarna gå i kyrkan. På annandagen bjöda alla mannarna på middag i gillesgården, men ej kvinnorna. Följande söndag hölls så slutklämmen, en riktig fest på allt, som blivit över.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

Valborgsmässobål hade man inte. Däremot brände man tjärtunna vid midsommar, och det skedde på Klöfthög ättechög på nr. 9 L-a.

9.

Skola. Jag gick i skola i det lilla gula huset intill kyrkogården. När jag började, var det nästan rent nybyggt.

Kyrkan. Jag minns, när kyrkklockorna stod stilla, och man fick slå med kläpparna. Senare byggde man en ny klockstapel nere vid nedersta gången.

Klockringning. Den dag, då man grävt grav skulle man slå med kläppen, om det var en mansperson tre slag med den stora klockan, tre med den lilla och sedan åter tre med den stora. Var det en kvinna började man med den lilla. Vid julen och vid andra stora högtider kom byns drängar och hjälpte till att ringa, men till sist urartade detta och så slutade man med det. Annandagen skulle man klämta redan vid femtiden, och då gällde det för drängarna att komma upp tidigt, så att ingen av grannarna hann mocka rent i lagården, ty det var mycket skamligt för dem.

Religiositet. Man tog av sig hatten, och kvinnorna neg, när det ringde i kyrkklockorna. Någon från varje gård skulle alltid gå i kyrkan. Vid morgonmålet frågade alltid husfadern, vem som skulle gå i kyrkan idag. På ett ställe fanns en gammal försupen dräng,

som hette Titt. Man skämtade med honom och sa: "Kanske Titt". Man han svarade alltid: " Nej, för satan".

10.

Husförhör. Jag har varit med om det två gånger i kyrkan och någon gång i hemmet. De äldre läste innantill och vi yngre fick läsa utantill. I husförhörsgården skulle alla gubbarna ha middag och alla kvinnorna kaffe.

Lysning. De som var i kyrkan, när det lyste tredje gången, slog med foten i golvet för att markera, att de, som det lyste för, hade fallit utför predikstolen. Det var nästan bara vid bröllop man gav presenter förr.

Bröllop. Det hände ofta, att husbondefolket gjorde bröllop för tjänare, som varit länge på gården. Det var först 1901, som man hade kyrkbröllop i Lackalänga, och det var Bengta Måns Nils, som gifte sig med Nils Petter Åkesson från Annelöv.

Begravning. Fyra drängar ringde i tre kvart. Sedan skulle de ha middag i sterbhuset. Så fick de mat och brännvin med som förning, när de skulle gräva graven. När det arbetet var färdigt gick man åter till sterbhuset och fick där kvällsmat. Då kistan skulle sänkas i graven gick två man ner och tog emot den. Man hade inte

ACC. N:R M. 12595://

rep som nuförtiden. Vidare skulle klockaren sjunga hela tiden, medan graven fylldes igen.

Pottemagaren Lundholm bodde i de där husen vid ättehögen. Han flyttade in efter Lund. De var ett underligt par ihop. En gång skulle han fara till Malmö, och då sa hans hustru till honom: "Kalle lille, Kalle sup dig inte full, medan du är borta". Han svarade: "Nej Lotta, Lotta lilla, det ska jag inte göra." När Kalle kom hem sa Lotta till honom: "Var du inte full, när du reste, och full är du, när du kommer hem."

Original. Det fanns en gammal gumma, som vi kallade Bergskan. En gång hade läraren och en man, som de kallade Fylle- Bengt Månsson, inbillat henne, att om några timmar skulle den danska flottan komma igenom Lackalänga. Hon var byns nyhetsförmedlare, som sprang från gård till gård. Då hon ej förstod, att de drev gäck med henne rusade hon runt i alla gårdarna och berättade nyheten.

En annan gång, när hon skulle tala om en nyhet, hann hon inte springa in i gårdarna, utan hon la endast ansiktet mot rutan och höll händerna för munnen och skrek ut nyheten. Det var, när prof. Brunius var död. Brunius var Bergskans värsta fiende - kanske för hon svor så rysligt. Vid det tillfället skrek hon också: "Nu är den djävulen död."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 12595:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Göingarna brukade alltid bo hos Pål Larsson, Anders Pålsson, gårdarna mitt i byn.

En gång häänd det, att två gubbar från Stävie kom upp i göingebygden, och där träffade de på några infödingar, till vilka de sa: "De va faslit va ni har fluor häruppe." Då svarade infödingarna: "Ja, o så gabar släbborna o så sluger de en fasli hob".

12.

Skyfall. En gång var det ett förfärligt skyfall över Lackalänga. Det var en söndag och under högmässan på kyrkoherde Schultz tid. Då steg en bonde fram och sa: "Kyrkoherden får sluta, ty vi förgås". Kyrkan var så full av vatten, att de närvarande måste taga av både skor och strumpor och vada ut. Kyrkan var i så dåligt skick att murarna på några ställen rämnade.